

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG‘LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI
KOMMUNAL VA MEHNAT GIGIYENASI KAFEDRASI**

*Akademik Iskandarov Tulkin Iskandarovich
tavalludining 85 yilligiga bag‘ishlangan
“O‘zbekiston Respublikasi ekologiyasining dolzarb muammolari va
ularni echish yo‘llari” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

*Республиканская научно-практическая конференция,
посвященная 85-летию академика
Искандарова Тулкина Искандаровича
«Актуальные проблемы экологии Республики Узбекистан и
пути их решения»*

Toshkent – 2024

*Akademik Iskandarov Tulkin Iskandarovich
tavalludining 85 yilligiga bag‘ishlangan
“O‘zbekiston Respublikasi ekologiyasining dolzarb muammolari va ularni echish yo‘llari”
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

**O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni Saqlash Vazirligi
Toshkent tibbiyot akademiyasi
Kommunal va mehnat gigiyenasi kafedrası**

**Akademik Iskandarov Tulkin Iskandarovich
tavalludining 85 yilligiga bag‘ishlangan
“O‘zbekiston Respublikasi ekologiyasining dolzarb
muammolari va ularni echish yo‘llari” mavzusidagi
Respublika ilmiy-amaliy anjumani**

*Toshkent shahrida 2024 yil 25 aprelda
o‘tkazilgan ilmiy-amaliy anjuman
materiallari to‘plami.*

Toshkent -2024

*Akademik Iskandarov Tulkin Iskandarovich
tavalludining 85 yilligiga bag‘ishlangan
“O‘zbekiston Respublikasi ekologiyasining dolzarb muammolari va ularni echish yo‘llari”
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

Tahrir hay’ati:

- Boymurodov Sh.A.** - Toshkent tibbiyot akademiyasi rektori v.v.b, t.f.d., professor
- Iskandarova G.T.** - Toshkent tibbiyot akademiyasi Kommunal va mehnat gigiyenasi kafedrasini mudiri, t.f.d., professor
- Samigova N.R.** - Toshkent tibbiyot akademiyasi Kommunal va mehnat gigiyenasi kafedrasini dotsenti, t.f.n.
- Tashpulatova M.N.** - Toshkent tibbiyot akademiyasi Kommunal va mehnat gigiyenasi kafedrasini katta o‘qituvchisi, PhD

Moderatorlar:

Kommunal va mehnat gigiyenasi kafedrasini dotsentlari:

Kurbanova Sh.I., Yusupxo‘jayeva A.M.;

Kommunal va mehnat gigiyenasi kafedrasini assistentlari:

Rashidov V.A., Xadjayeva U.A., Yulbarisova F.A.

To‘plamga 2024-yil 25-aprelda bo‘lib o‘tgan “O‘zbekiston Respublikasi ekologiyasining dolzarb muammolari va ularni echish yo‘llari” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani maqolalari kiritilgan.

*To‘plamga kiritilgan materiallarning mazmuni va sifati uchun
muallif(lar) javobgardir.*

*Akademik Iskandarov Tulkin Iskandarovich
tavalludining 85 yilligiga bag'ishlangan
"O'zbekiston Respublikasi ekologiyasining dolzarb muammolari va ularni echish yo'llari"
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

anensefali bo'lgan mevalarning 50% bachadonda nobud bo'ladi, qolgan 50% bolalar tirik tug'iladi va 66% hollarda bir necha soat yashashi mumkin, ba'zilari taxminan bir hafta yashaydi. Anensefallar orasida "uzoq jigar" Stefani Kin bo'lib, u Baby Kay laqabli, bu tashxis bilan 2 yil 174 kun yashagan. Bundan tashqari ham ko'plab kasalliklar mavjud bo'lib epilepsiya kasalligining o'zi dunyoda global homiladorlar kasalligi hisoblanadi.

Xulosa: Neyrorivojlanish anomaliyalari juda o'zgaruvchan. Natijada, umumiy amaliyot shifokorlari va terapevtlari bilan shug'ullanadigan bemorlarni tashxislash va davolashda qiyinchiliklar mavjud. Bunga neyrokutan sindromlardagi visseral o'smalar yoki Daun sindromidagi leykemiya misol bo'la oladi. Ushbu kasalliklarni bilish bemorning muammolarini tushunish va unga kerakli tibbiy yordam ko'rsatish uchun muhimdir.

**HOZIRGI KUNDA HAVONING IFLOSLANISHI VA BUNING
NATIJASIDA INSON ORGAIZMIDA KELIB CHIQUADIGAN
KASALLIKLAR**

Toshkent tibbiyot akademiyasi

Atrof muhit gigiyenasi kafedrasi katta o'qituvchisi,

PhD Toshmatova G.A.

2-bosqich talabasi Nazarova N.I.

Annotatsiya: ushbu maqolada hozirgi kunda havoning ifloslanib ketishi haqida fikr yuritiladi. Havoning ifloslanishi darajalari statitikasi va bularning inson organizmiga zarrali tasiri haqida va ularni oldini olishni taminlash kabi maslahatlar va bir qator yechimlar ko'rib chiqiladi.

*Akademik Iskandarov Tulkin Iskandarovich
tavalludining 85 yilligiga bag'ishlangan
"O'zbekiston Respublikasi ekologiyasining dolzarb muammolari va ularni echish yo'llari"
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

Annotation: this article discusses air pollution today. The statistics of air pollution levels and their harmful effects on the human body, as well as advice and a number of solutions to ensure their prevention, are considered.

Havoning ifloslanishi — atmosferada odamlar va boshqa tirik mavjudotlar sog'lig'iga hamda iqlimga zarar yetkazuvchi moddalarning mavjudligi sababli kelib chiqqan ifloslanish. Gazlar (shu jumladan ammiak, karbon monoksit, oltingugurt dioksidi, azot oksidi, metan, karbonat angidrid va xlorftorokarbonlar, qattiq zarralar (organik va anorganik) va biologik molekulalar kabi havoni ifloslantiruvchi moddalarning har xil turlari mavjud. Atmosferaning ifloslanishiga inson faoliyati ham, tabiat hodisalari ham sabab bo'la oladi. Bu haqida Abu Ali Ibn Sino bir necha asrlar avval "Agar havoda chang bo'lmasa inson 1000 yil yashar edi" degan edilar va hozirda bu to'g'ri ekanligini aniqlanmoqda

O'rganish maqsadi: Hozirgi kundagi havoning ifloslanishi oqibatida inson organizmiga salbiy taraflarini o'rganish va buning oldini olish.

Olingan natijalar: Havoning ifloslanishi natijasida kelib chiqadigan sog'liqqa ta'siri nafas olish, xirillash, yo'tal, astma va mavjud nafas olish va yurak kasalliklarining yomonlashishini o'z ichiga olishi mumkin. Havoning yomon sifati inson salomatligiga ta'siri katta bo'lib, asosan tananing nafas olish tizimi va yurak-qon tomir tizimiga ta'sir qiladi. Atmosfera ifloslanishining eng keng tarqalgan manbalariga zarrachalar, ozon, azot dioksidi va oltingugurt dioksidi kiradi. Rivojlanayotgan mamlakatlarda yashovchi besh yoshgacha bo'lgan bolalar ichki va tashqi havoning ifloslanishi bilan bog'liq jami o'limlar bo'yicha eng zaif aholi hisoblanadi. 2007-yilda atrof-muhit havosining ifloslanishi saraton kasalligi uchun xavf omili ekanligi haqidagi dalillarni ko'rib chiqish PM2.5 (nozik zarrachalar) ning uzoq muddatli ta'sir qilishi tasodifiy bo'lmagan o'limning umumiy xavfini har yili 6 % ga oshiradi degan xulosaga kelish uchun aniq ma'lumotlarni topgan. Havoning ifloslanishi 50 yoshdan oshgan odamlarda demans xavfini oshiradi. Ichki havoning ifloslanishi bolalalarda kognitiv funktsiya va neyrorivojlanishga salbiy ta'sir

*Akademik Iskandarov Tulkin Iskandarovich
tavalludining 85 yilligiga bag'ishlangan
"O'zbekiston Respublikasi ekologiyasining dolzarb muammolari va ularni echish yo'llari"
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani*

ko'rsatishi mumkin. Prenatal ta'sir neyrorivojlanishga ham ta'sir qilishi mumkin. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, havoning ifloslanishi turli xil rivojlanish nuqsonlari, oksidlovchi stress va neyro yallig'lanish bilan bog'liq va u Altsgeymer kasalligi va Parkinson kasalligiga olib keladi. Xulosa: Hozirgi vaqtda havo ifloslanishining asosiy sabablariga amaliy alternativalar mavjud: Jamoat transporti turlaridan, velosipeddan hamda infratuzilmalardan foydalanish (shuningdek, masofaviy ish, ishlarning qisqarishi, boshqa joyga ko'chishi bilan almashtirish va mahalliy lashtirish) Yoqilg'i vositalaridan bosqichma-bosqich voz kechish barqaror transportga o'tishning muhim tarkibiy qismidir; Shahar havosining ifloslanishining asosiy omili bo'lgan qazib olinadigan yoqilg'i bilan ishlaydigan avtotransport vositalarini elektr transport vositalari bilan almashtirish mumkin. Avtotransportda sayohatni qisqartirish ifloslanishni cheklashi mumkin.

**SPORTCHILARNING OVQATLANISH RATSIONINI TUZISHDAGI
ASOSIY TALABLAR**

**Respublika sport tibbiyot ilmiy amaliy markazi, diyetologiya va
farmakologiya bo'limi**

Turdialiyev Sh.X., Usmonaliyeva N.Sh.

Sportchilar organizmi uchun yetarli miqdorda yenergiya ajralib chiqishi uchun iste'mol qilayotgan mahsulotlari juda muhim ahamiyat kasb yetadi. Ular ratsionida go'sht va sut mahsulotlaridan tortib, baliq va baliq mahsulotlari, sabzavotlar va ko'katlardan tortib turli xil mevalargacha bo'lishi sportchilar organizmi uchun katta kuch va yenergiya beradi. Chunki ayrim sport turlarida, misol uchun yengil atletika, velosport va kiska masofada yugurish kabi sport turlarida organizm uchun kiska vakt ichida juda katta yenergiya ajralib chikadi va bu yenergiya usha organizm uchun va usha ish uchun sarflanadi.